

نگاهی به قرارداد بیمه خودرو

از منظر حقوق اسلامی و نظام حقوقی ایران

دولت:

روح‌الله فغانی

کارشناس حقوقی و مدرس دانشگاه

انتشارات طلایه

شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۲-۵۷-۷ :
شماره کتابشناسی ملی :	۴۴۷۹۷۹۰
عنوان و نام پدیدآور	نگاهی به قرارداد بیمه خودرو از منظر حقوق اسلامی و نظام حقوقی ایران / مولف روح‌اله فیاضی.
مشخصات نشر	تهران : طلایه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۴ ص.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: بیمه اتومبیل -- ایران
موضوع	Automobile insurance -- Iran :
موضوع	: بیمه اتومبیل -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Automobile insurance -- Law and legislation -- Iran :
موضوع	: حقوق بیمه (فقه)
موضوع	(Insurance law (Islamic law :
رده بندی یوبی	: ۳۶۸/۰۹۲۰۹۵۵
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۹۹۷۰/۴HG / الف ۹۹۵
سرشناسه	: فیاضی، روح‌الله، ۱۳۶۰ -
وضعیت فهرست‌رسانی	: فهرست شده

نام کتاب: نگاهی به قرارداد بیمه خودرو از منظر حقوق اسلامی و نظام حقوقی ایران

نویسنده : روح‌اله فیاضی

نوبت چاپ : اول

سال چاپ : ۱۳۹۵

شمارگان : ۱۰۰۰ جلد

چاپخانه : دیجیتال

قیمت : ۱۵۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۲-۵۷-۷

ISBN : 978-600-7602-57-7

کلیه حقوق برای مولف محفوظ است

تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، کوی مبین، پلاک ۸، طبقه همکف.

تلفن: ۶۶۴۶۲۹۶۱، ۶۶۴۶۳۲۴۱

سامانه پیامک: ۹۸۹۳۰۰۹۱۹۹۶+

کانال تلگرام انتشارات طلایه : @talayepub

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه:
۱۵	۱- بیان موضوع
۱۷	۲- سؤالات پژوهش
۱۹	۳- بسینه پژوهش
۱۹	۴- فرضیه های پژوهش
۲۲	۵- اهمیت و ضرورت انجام بررسی
۲۳	۶- اهداف مشخص تحقیق
۲۴	۷- روش شناسی پژوهش
۲۴	۸- روش و ابزار گردآوری داده ها
۲۵	۹- جامعه آماری
۲۷	فصل اول - کلیات پژوهش
۲۸	۱-۱- مفاهیم
۳۹	۱-۲- مبانی نظری قراردادهای بیمه
۵۳	۱-۳- مبانی نظری قراردادهای بیمه
۹۳	۱-۴- بیمه در فقه اسلامی
۱۱۱	۱-۵- عقود معینه در قانون مدنی ایران
۱۱۷	۱-۶- حقوق قراردادها
۱۲۷	فصل دوم - خسارت افت ارزش خودرو
۱۲۸	مقدمه
۱۲۹	مفهوم خسارت افت ارزش خودرو
۱۲۹	خسارت

۱۲۹	 خسارت کلی در بیمه بدنه
۱۳۰	 خسارت جزئی
۱۳۰	 خسارت افت ارزش خودرو
۱۳۱	 خسارت افت ارزش خودرو در بیمه‌های شخص ثالث
۱۳۴	 خسارت افت ارزش خودرو در بیمه‌های بدنه خودرو
۱۳۴	 آیین نامه شماره ۵۳
۱۳۷	 بررسی فقهی و حقوقی خسارت افت ارزش خودرو
۱۳۷	 الف - بررسی فقهی
۱۳۹	 ب - بررسی حقوقی خسارت افت ارزش خودرو
۱۴۰	 دلایل عدم پرداخت خسارت افت ارزش خودرو از سوی شرکت‌های بیمه
۱۴۲	 دلایل و استدلال فقهی و حقوقی الزام شرکت‌های بیمه به پرداخت خسارت افت ارزش خودرو
۱۴۲	 ۱- دلایل فقهی
۱۴۴	 ۲- دلایل حقوقی و مغایرت ماده یک قانون بیمه به آیین نامه شماره ۵۳
۱۴۵	 بررسی و آزمون فرضیه اول
	فصل سوم - بررسی فقهی، حقوقی تعهدات مربوط به پرداخت بیمه گزار و بیمه‌گر در قراردادهای بیمه بدنه اتومبیل
۱۴۹	 مقدمه
۱۵۱	 نحوه و چگونگی پرداخت حق بیمه قراردادهای بیمه بدنه خودرو
۱۵۳	 تعهدات بیمه گزار در قراردادهای بیمه بدنه اتومبیل
۱۵۴	 تعهدات بیمه‌گر در قراردادهای بیمه بدنه اتومبیل
۱۵۷	 تخلف بیمه‌گزار از پرداخت
۱۵۸	 الف - عدم توانایی در پرداخت
۱۵۸	 ب - پرداخت دیر هنگام و خارج از موعد
۱۶۰	 برخورد بیمه‌گر با تخلفات بیمه‌گزار در پرداخت حق بیمه
۱۶۰	 الف - تخلف عدم پرداخت
۱۶۱	 ب - تخلف در پرداخت دیر هنگام

ج- دریافت چک و سفته و عدم وصول به موقع حق بیمه	۱۶۱
شرایط فقهی حاکم بر قراردادهای بیمه در پرداخت حق بیمه	۱۶۳
الف - رضایی بودن قرارداد	۱۶۳
ب - عینی بودن قرارداد	۱۶۳
شرایط ضمن عقد در پرداخت حق بیمه	۱۶۴
معاملات قابل ابطال در حقوق ایران	۱۶۵
موارد نسخ و انفساخ قرارداد بیمه	۱۷۱
بررسی و آزمون فرضیه دوم	۱۷۳
فصل چهارم - بررسی مفاد بند ۷ ماده ۵۰ ماده ۸ آیین نامه شماره ۵۳ شرایط	
عمومی بیمه بدنه با ماده ۱۹ قانون بیمه	۱۷۷
مقدمه	۱۷۹
مفاد و الزامات ماده ۱ قانون بیمه	۱۷۹
مفاد و الزامات ماده ۱۹ قانون بیمه	۱۸۰
مفاد و الزامات ماده ۸ آیین نامه شماره ۵۳ شرایط عمومی بیمه بدنه	۱۸۱
مفاد بند ۷ ماده ۵۰ آیین نامه شماره ۵۳ شرایط عمومی بیمه بدنه	۱۸۱
بررسی حقوقی مغایرت ماده قانونی با آیین نامه اجرایی	۱۸۲
بررسی و آزمون فرضیه سوم	۱۸۳
نتیجه و پیشنهادها	۱۸۷
نتیجه	۱۸۹
پیشنهاد	۱۹۳
منابع و مآخذ	۱۹۵
منابع فارسی	۱۹۷
منابع خارجی	۲۰۲

پیشگفتار:

باتوجه به اینکه رشته‌ی حقوق یکی از رشته‌های علوم انسانی است، که هدف آن جستجوی قواعدی است که بر روابط اشخاص، از این جهت که عضو جامعه می‌باشند بنا نهاده شده است و اجتماع انسان‌ها را تنها به منظور کشف قواعدی که نظم جمع را تامین می‌کند مورد مطالعه قرار می‌دهد. پس بدین منظور که هرگونه تنش را در جامعه کاهش دهد یا از بین ببرد، قانونی را وضع کرده و به اجرا در می‌آورد در نتیجه با رفع هرگونه تنش موجب شکوفایی فرهنگی، اجتماعی جامعه می‌شود.

در این کتاب به بررسی ماهیت حقوقی و فقهی بیمه بدنه پرداخته شده و به مطابقت قرارداد بیمه بدنه خودرو با موازین شرعی و شرایط قراردادهای معین در قانون مدنی پرداخته شده است با توجه به اینکه بدنه اتومبیل یکی از پرفروش‌ترین بیمه نامه شرکت‌های بیمه می‌باشد و از جمله بیمه‌های مهم اموال و بیمه‌های بازرگانی می‌باشد و ماهیت حقوقی و فقهی آن بررسی نشده است علت اصلی بررسی آن در این کتاب می‌باشد این بیمه نامه دارای مزایای بی‌شماری است، اتومبیل به علت نقشی که در سهولت و سرعت حمل و نقل و مسافرت و جابجایی کالا و مسافر دارد در زندگی امروزی بشر اهمیت ویژه‌ای کسب کرده است. بیمه بدنه از نظر اقتصادی باعث حفظ ثروت ملی شده و همچنین در جبران خسارت خودرو و وسیله نقلیه خانوارها که محل درآمد و امرار معاش آنها می‌باشد نقش بسزایی دارد. همزمان با این مزایا ممکن است عامل ایجاد خسارت و خسارت بیمه بدنه اتومبیل خسارت وارده به اتومبیل بر اثر حوادث یا تصادف، آتش‌سوزی و درزی و سایر خطرات طبق مفاد قرارداد بیمه بدنه اتومبیل را جبران می‌کند. که این امر موجب بروز اختلافات و تفاسیر متفاوت از مسائل فنی صدور و خسارت قرارداد بدنه و ماهیت حقوقی و فقهی آن می‌شود.

در این کتاب سعی می‌شود بیمه بدنه از منظر حقوقی بررسی شده و تعادلی بین قواعد حقوقی و مدنی و فقهی ایجاد شود؛ زیرا اساس قوانین ما شرع و فقه بوده و قراردادهایی مثل قرارداد عقد بیمه که هرچند در زمان پیامبر(ص) وجود نداشته است و در شرع بطور صریح به آن اشاره‌ای نشده است، این بررسی‌ها این امکان را به ما می‌دهد تا بتوان قراردادهای بیمه را با شرایط عقود معین ذکرشده در قوانین مدنی مطابقت داد. از اهداف دیگر این مقاله این است که بتواند اختلافاتی که بین بیمه‌گر و بیمه‌گزار در جامعه به وجود می‌آید را حل کرده و یا به حداقل کاهش داده و موجبات توسعه و شکوفایی اجتماعی و فرهنگی جامعه را فراهم سازد.

در ارتباط با بیمه بدنه و سایر بیمه‌ها از نظر فقهی و حقوقی توسط علمای فقه و حقوقدانان نظرات متفاوتی ارائه شده است که در این کتاب به آنها استناد شده است. در این پژوهش تلاش بر این است که شرایط عمومی بیمه نامه بدنه با مفاد و مواد قانون بیمه مقایسه شده و در خصوص اینکه مفاد آیین نامه بیمه بدنه بر خلاف مفاد قانون بیمه بوده یا خیر؟ اظهار نظر شود.

یکی از اختلافات و مسائل بحث برانگیز در خصوص بیمه بدنه خودرو عدم پرداخت اقساط در سر رسید معینه می‌باشد که متخصصین و مولفین کتب بیمه‌ای در این مورد اظهار نظرهای متفاوتی را ارائه داده‌اند و همچنین برداشت‌های قضات دادگستری و کارشناسان بیمه نیز در این مورد متفاوت می‌باشد. به عنوان مثال آقای دکتر لطیف - نیفه‌زاده و آقای آیت کریمی معتقد به این هستند که در صورتی که بیمه‌گزار اقساط بیمه بدنه را در سر رسید معین نپردازد بیمه‌گر حق فسخ قرارداد بیمه را داشته می‌تواند از پرداخت خسارت امتناع ورزد. در صورتی که آقای دکتر ایرج بابایی معتقد است که چون بیمه عقد رضایی و لازم است به محض توافق طرفین قرار داد، عقد بیمه منقذ شده بیمه‌گر ملزم به جبران خسارت می‌باشد و همچنین بیمه‌گزار متعهد به پرداخت حق بیمه متعلقه بوده و طرفین قرارداد حق امتناع یکطرفه از انجام تعهدات قرارداد را نخواهند داشت و نمی‌توانند یکطرفه قرارداد را فسخ نمایند. لذا تلفیق نظرات مختلف فقهی و حقوقی رسیدن به یک نظر واحد، که از لحاظ فقهی پشتیبانی شده و پایه و اساس قانونگذاری و تهیه شرایط عمومی بیمه بدنه اتومبیل از سوی سیاست‌گزاران و متولیان بیمه، از جمله شورای عالی بیمه و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران است.

هر چند در سال‌های اخیر تغییراتی در نحوه برخورد شرکت‌های بیمه در خصوص پرداخت خسارت بیمه نامه بدنه اتومبیل صورت گرفته است. بدین ترتیب که در صورتی که پرداخت حق بیمه بصورت اقساطی باشد زمانی که یک یا چند قسط آن را بیمه‌گزار پرداخت نکرده باشد خسارت طبق قاعده نسبی داده می‌شود. یعنی اینکه بیمه‌گزار تا هر اندازه که اقساط حق بیمه را پرداخت کرده در صورت وقوع خسارت به نسبت حق بیمه پرداختی خسارت دریافت خواهد کرد. اما همچنان در این مورد خلا قانونی دیده می‌شود و نیاز به وضع قانون و تدوین قاعده کلی در این مورد احساس می‌شود.

با بررسی‌های میدانی و کتابخانه‌ای انجام شده در رابطه با قرارداد بیمه بدنه اتومبیل مشخص گردید که مغایرت‌هایی در خصوص آیین‌نامه شرایط عمومی بیمه بدنه اتومبیل با قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶مجلس شورای اسلامی وجود دارد که بر اساس سؤالات مطرح شده در پژوهش فرضیاتی طرح و مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرد. در این پژوهش جامعه آماری شرکت سهامی بیمه ایران می‌باشد. پژوهش به صورت تطبیقی و مطابقت مفاد آیین نامه شماره ۵۳ شرایط عمومی بیمه بدنه با قانون بیمه و همچنین شرایط قراردادهای معین شده در قانون مدنی و با موازین شرعی و مسائل فقهی صورت خواهد گرفت. و در مواردی که بیمه‌گذار اقساط خود را در سررسید مشخص شده پرداخت نکرده باشد طرز برخورد شرکت‌های بیمه و اظهارنظرهای حقوق دانان و صاحب نظران و متخصصین بیمه بررسی شده و نظرات موافق و مخالف بر نقد و بررسی قرار خواهد گرفت. و همچنین بر طبق ماده ۱ و ۱۹ قانون بیمه تعهد بیمه‌گر به جبران خسارت وارده به مورد بیمه و برگرداندن آن به وضعیت قبل از حادثه می‌باشد. شرکت‌های بیمه که سالیان مدیدی بدون توجه به این ماده قانونی که قانون خاص می‌باشد و ناظر اجرای قراردادهای بیمه و مرجع رسمی حل و فصل اختلاف بین بیمه‌زار و بیمه‌گر می‌باشد از پرداخت خسارت اکتفا به ارزش خودرو طفره می‌رفتند که با گنجینه یک شرط در آیین نامه شماره ۵۳ شرایط عمومی بیمه بدنه خودرو پوشش قانونی به این عمل شرکت‌های بیمه داده شد. ولی اگرچه به طور صریح به عدم تعهد شرکت‌های بیمه در بروز حادثه و کاهش ارزش خودرو اشاره شده و به عنوان یک شرط ضمنی حق در قرارداد بیمه خودرو آورده می‌شود ولی از لحاظ حقوقی مغایرتی بین مواد قانونی و آیین نامه وجود آورده است.

بر طبق ماده یک قانون بیمه صراحتاً به جبران کلیه خسارت اشاره شده ولی در ماده ۵ آیین نامه شماره ۵۳ این صراحت و الزام ماده قانونی نادیده گرفته شده است. که نیازمند بازنگری و اصلاح می‌باشد. چرا که آیین نامه اجرایی نمی‌تواند مغایر ماده قانونی باشد.

روح اله فیاضی